

OKTAY, Ayla; “Türkiye’de Öğretmen Eğitimi”, Milli Eğitim Dergisi, Sayı: 137. Ankara-1998.

ORAL, Behçet; “Alan Dışından Mezun Olup Sınıf Öğretmenliğine Atanan Öğretmenlerin Sınıf Öğretmenliğindeki Durumlarının Değerlendirilmesi”, Milli Eğitim Dergisi, Sayı:148 Ankara-2000.

ÖZDEN, Yüksel., Eğitimde Yeni Değerler, Pegem Yayınları, Ankara-2000.

ÖZTÜRK, Cemil., Türkiye’de Düünden Bugüne Öğretmen Yetiştiren Kurumlar, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Yayınları, İstanbul-1998.

ÖZTÜRK, Cemil., Yirmi Birinci Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemleri, Sedar Yayınları, İstanbul-2001.

ÖZTÜRK, Gökmen, Beden Eğitimi Öğretmenlerinde İş Doyumu, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul-2002.

ÖZYAR, Aydın; “Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Politikaları”, Bilim Ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Sayı:21, Ankara-2001.

PAKNEDAL (ÇETİNKANAT), A. Canan, Örgütlerde İklim ve İş Doyumu, Basılmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran-1988.

SEFEROĞLU, Süleyman Sadi; “Sınıf Öğretmenlerinin Kendi Mesleki Gelişmeleriyle İlgili Görüşleri, Beklentileri ve Önerileri”, Milli Eğitim Dergisi, Sayı:149, Ankara-2001.

TAN, Hasan; “Öğretmen Yetiştirme ve İstihdamı”, Marmara Üniversitesi Eğitim Atatürk Eğitim Fakültesi Bilimleri Dergisi, Sayı:2, İstanbul-1990.

TEKIŞIK, Hüseyin Hüsnü; “Öğretmenlik Mesleği ve Sorunları”, Çağdaş Eğitim Dergisi, Sayı:183, Ankara-1992.

TEZCAN, Mahmut., Eğitim Sosyolojisine Giriş, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Yayın No:91, Ankara-1981.

TURGUT, İhsan; “İlköğretimde Nitelik Sorunu”, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:8, Ankara-1992.

WEB TABANLI UZAKTAN EĞİTİM DERSİ TASARIMINDA ÖĞRENCİ ÖZELLİKLERİ

Yrd. Doç. Dr. Melih KARAKUZU
Atatürk Üniversitesi,
Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi

Arş. Gör. Selçuk KARAMAN
Atatürk Üniversitesi,
Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi

ÖZET

İnternet'in yaygın kullanımıyla yeniden canlanarak gündeme gelen Uzaktan Eğitim, ilgili çevrelerin ilgisini tekrar üzerine çekmeye başlamış, özellikle de geleneksel eğitim yoluyla aşılamayan sorunlara bir çözüm alternatifi olarak öngörülmeğe başlanmıştır.

Daha düşük maliyetli ve kolay yayımlanabilir ve kolay ulaşılabilmesi açısından asenkron uzaktan eğitim yöntemi daha çok tercih edilmektedir. İnternet üzerinden asenkron uzaktan eğitim de çoğunlukla web tabanlı uzaktan eğitim biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Web tasarım araçlarının günden güne gelişmiş olması ve tasarımcıların kolayca kullanabileceği duruma gelmiş olmasına karşın web tabanlı uzaktan eğitim şeklinde verilecek dersin tasarlanmasında çok önemli ve vazgeçilmez bir yer tutan eğitsel yönü ayrı bir uzmanlık alanı konusu olduğu için bir web tasarımcısının tek başına üstesinden gelmesi olanaksızdır. Bu nedenle web tabanlı ders, içerisinde web tasarım uzmanları, öğretim tasarım uzmanı, alan uzmanları ve teknik uzmanların yer aldığı koordineli bir grup tarafından gerçekleştirilmelidir..

Bu çalışmamızda web tabanlı uzaktan eğitim dersi tasarlarken, söz konusu dersi alacak olan hedef kitlede (öğrenciler ya da katılımcılar olarak adlandırılabilir) bulunmasını öngördüğümüz tasarım sürecinde bu kitleye ait dikkate alınması gereken bireysel özellikler ile bu özelliklere yönelik önerilere yer verilmiştir.

ANAHTAR KELİMELER : Öğretim Tasarımı, İnternet, Eğitim, Uzaktan Eğitim , Web

ABSTRACT

Through the widespread usage of İnternet, distance education which became popular by reviving has begun to attract the attention of the specialists in the related field of study and it was considered to be an alternative solution to the problems which cannot be overwhelmed by traditional education.

Asynchronous distance education is more preferable than the other, since it is low cost, easy to broadcast and easily accessible. Distance Education on the İnternet occurs mostly in the form of web based distance education. Although web designing tools have developed great deal and it is used easily by web designers, its pedagogical aspect is a great challenge for solely a web designer to overwhelm as it is a distinctive field of study in designing the content of the course to be delivered. Therefore web designing specialists and instructional designers should study cooperatively or an instructor who is also good both at instructional designing and web designing should carry out the issue.

In this study, student characteristics (which distance learners should have) and suggestions regarding these characteristics when designing web based distance education course and points to be taken into account have been mentioned.

KEYWORDS : Instructional design, İnternet, Education, Distance Education, Web

GİRİŞ:

İnternet'te uzaktan eğitim dersi tasarımı nesnelci ve oluşturmacı (objectivist and constructivist) öğrenim paradigmalarının karması bir gelişim modeli izler. Bu gelişim modeli iki değişik şekilde elde edilebilir: Ders

içeriğini öğrenci gereksinimleri ve özelliklerine göre ayarlayarak, ya da başka öğrenme temaları ve konularını dahil ederek ders hedeflerine öğrencilerin katkıda bulunmasını teşvik edip bunu sınıfla paylaşarak. Bu hedeflere de uzaktan eğitim platformunda paylaşılan dosyalar alanı, tartışma alanları ya da sohbet alanlarının geniş çaplı kullanımı sayesinde ulaşılabilir.

Bu geliştirme modelinin beş ana evresi vardır:

1. Çözümleme (Analiz)
2. Tasarım
3. Geliştirme
4. Değerlendirme
5. Dağıtım (Yayınlama)

2. ÇÖZÜMLEME (ANALİZ):

Bu evrede öğretmen sadece öğrenme hedeflerine değil hedef kitlenin de analizine dayanan içerik geliştirmeye odaklanma gereksinimi duyar. Öğrencilerin bilişsel, toplumsal, fiziksel ve kişisel özellikleri tanımlanmalıdır. Dersin dağıtımı uzaktan olacağı için şekil 1 de gösterilen özellikler (Reeves & Breckett 1998) ders içeriğinin anlaşılmasını kolaylaştıracaktır. Kullanıcıların özelliklerinin analizine yönelik derlenen dönütler etkin dağıtım stratejilerine ve uygun teknoloji kullanımına olanak verecektir. Uygun ya da olanaklı olmasa da daha önceki öğrencilerin özellikleri ile ilgili tüm değişkenler ve bilgileri toplamak dersin uygulanması ve grup ödevlerinin tasarımında rehberlik edebilir.

Örneğin, kullanıcı kitlesi teknoloji kullanımı konusunda sınırlı bilgiye sahipse ve öğretim araçlarına karşı kaygı gösteriyorsa, içerik dağıtımı deneyimsiz kullanıcıları desteklemeye yönelik ayarlanabilir. Ses ve görüntü içerikli kısımlara erişim için gereken yardımcı programların yüklenmesi bu tip kullanıcı kitlesi için sorun yaratabilir. Bunun yanı sıra hedeflenen kullanıcılar materyali ekrandan okumakta güçlük çektiklerini ifade ediyorlarsa webdeki metnin düzeni görsel zorlukları giderecek şekilde yeniden ayarlanabilir. Örneğin, metin, bazı web sayfalarına bağlantılar içerecek şekilde dağıtılmasının yanı sıra tek bir paket dosya halinde yazıcıdan dökülebilecek formatta hazırlanabilir. Bu gereksinimler ne kadar çok karşılanırsa hedef kitlenin motivasyonu ve tatmini o denli yüksek seviyede olacaktır.

Kullanıcı kitlesinin gereksinimlerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesine (gözlemler, görüşmeler yaparak, anketler uygulayarak, ya da belgelerin incelenmesi şeklinde) dayalı olarak dersin içeriği ve hedefleri, değerlendirme işlemleri ve dağıtım biçimleri de göz önünde bulundurularak tanımlanabilir.

Bilişsel Özellikler	Kişilik Özellikleri	Toplumsal Özellikler	Fiziksel Özellikler
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Teknolojiye genel yatkınlık ➤ İşlevsel Okuryazarlık (örneğin okuma düzeyi) ➤ Görsel okuryazarlık (örneğin grafikleri algılayabilme yeteneği) ➤ Bilgisayar okuryazarlığı ➤ Öğrenme stilleri ➤ İçerikle ilgili Önbilgi 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bilgisayar Ortamlı çevrede öğrenme Motivasyonu ➤ Öğrenme Motivasyonu ➤ İlgiler ➤ İçeriğe karşı tutumlar ➤ Öğrenme Tutumları ➤ Teknoloji tutumları ➤ Kendine güvenme ➤ Kaygı ➤ İnançlar ➤ Denetim Odağı (öğretmen/ kişisel) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ İşbirliğine yönelik tutumlar ➤ Rekabet ya da işbirliği yapma eğilimleri ➤ Ortaklarla işbirliği ➤ Sosyo-ekonomik statü ➤ Yetkeye (Otoriteye) karşı tutumlar ➤ Kariyer ➤ Eğitim Düzeyi 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Görsel yetenekler ➤ İşitsel yetenekler ➤ Dokunsal yetenekler ➤ Yorgunluk, bitkinlik ➤ Yaş ➤ cinsiyet

Reeves T. & Breckett F.(1998)'den uyarlanmıştır.

Şekil 1: Öğrenci Özellikleri

3. TASARIM:

Öğretim içeriği geliştirmek için tercih edilen strateji tasarım evresinde planlanmalıdır. Bu aşamadaki en önde gelen görevler, öğretim için öğrenme modelinin tanımlanması ve bu modeli asenkron öğrenme ortamına aktaran stratejilerin uygulamaya konmasıdır. Bu öğrenme modellerinin açıkça anlaşılması ve ders planı özellikleriyle ilgili olarak rehberlik etmeye gereksinim duyan öğretimsel etkileşimi gerektirmektedir.

Belirlenen hedef kubaşık öğrenmeyi destekler nitelikteyse, o zaman öğretmenin rolü en az düzeye inecek ve ders içeriğinin çoğu, öğrencilerin bir dizi tartışma alanlarında ve gruba dayalı ödevlerdeki öğretim etkileşimlerine dayalı olur. Bu durumda öğretmen, asenkron tartışmanın yöneticisi ya da önderi değil; bir katılımcısı olacaktır. Bunun yerine, öğretmen nesnelci bir yaklaşım izlerse (Gagné,1985), öğretim tasarımlarının, öğrenme gereksinimlerinin amaç-tabanlı olması gerekir. Bu bağlamda

öğretmen, önceki bilgi üzerine sırayla kurulan konferans türü derslerle birlikte öğretimin her anını planlar.

Öğretim modeline karar verdikten sonra öykü yaprağı (story boarding) tekniği uygun bir hiper ortam tasarım aracıdır. Öykü yaprağı ders formatında yer alacak bütün öge ve bağlantıların akış şemasından oluşur. Bir İnternet ortamında “öykü yaprağı”, uzaktan dersle ders düzenindeki esnekliği (örneğin çeşitli çalışma materyalleri ve hiper bağlantıların öngörülmesi gibi) garanti etmelidir. Bu hikayeleme, internette uzaktan dersle bütünleşmiş öğeleri (ortam klipleri, hiper bağlantılar ve içerik) tanımlamalıdır, fakat bu öğelerin ötesinde gezinmeye de olanak tanımalıdır. İnternet tabanlı dersler için öykü yaprağı, özel ders içeriğinin dağıtımını geliştiren uygun tasarım kılavuzuyla ilgilidir. Dersin web sitesi içerisindeki gezinme mantığı ve gezinmeyle ilgili görsel öğelerin, öğrencilerin demografik özelliklerine hitap eder biçimde belirlenmesi öykü yaprağı hazırlama evresinde özel bir öneme sahiptir. Tasarımcının hedefi bağıntılılığı artırmak ve bilişsel yüklemeyi azaltmaktır (Szabo & Kanuka; 1999). Hiper ortam tasarımcısı, anlamayı tasarlarırken şekil 2’de belirtilen ilkeleri uygulayabilir (Thuring, Hanneman & Heake, 1995). Bu ilkeler öğrencinin ortama alışması gezinmesi (bu yüzden, bilişsel yüklemeyi azaltarak) ve yerel ve küresel algılamayı artırmada (mevcut konum açısından ve tüm içerik içerisindeki mevcut konum açısından) kılavuzluk eder. Bu ilkelerin doğru kullanımı etkin uzaktan öğretim materyallerini oluşturmayı garanti edecektir.

Tasarım evresinde, çoklu dağıtım formatları için strateji alternatifleri, öğrenci özellikleri ve ihtiyaçları önceliğine göre sınıflandırılarak sıralanır. Alternatif yolların seçimi kazanç/masraf paritelerine de bağlıdır. Ek ortamlardan faydalanmanın birim maliyetleri (geliştirme zamanı ve kaynaklar) uygulamayı güçleştirebilir ve proje bütçesinde yeni ödenekler konulması gereksinimine yol açabilir.

İletişim ortamları web tabanlı uzaktan öğretimin vazgeçilmez bir parçasıdır. Wilson(2000) öğrencilerin kişisel özelliklerinin bilgisayar aracılığıyla iletişim becerileriyle ilişkili olduğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla bu tür iletişim türleri tasarlanırken de öğrenci özellikleri dikkate alınmalıdır. Zira öğrencinin kişiliği dersteki başarısını büyük ölçüde etkilediğini öne sürmüştür. Ayrıca Serdiukov (2001), bu iletişim türlerinin uzaktan eğitimin sosyal boyutunu tamamlayıcı bir unsur olduğunu belirtmiştir. Öğrencileri bu iletişim ortamına katılmaya güdüleyecek biçimde öğrenci odaklı bir yapılanma gerçekleştirilmelidir.

Unutulmamalıdır ki hazırlanan ders ortamı, sadece yazılımlar ve teknik destek imkanları sağlamakla kalmayıp öğrenmenin gerçek anlamda gerçekleşmesini sağlamak zorundadır (Stenerson, 1998).

4. GELİŞTİRME

Öykü yaprağı, düzen destekleme mantığıyla yerine konduktan sonra, geliştirme evresi, hiper ortam tasarım evresi özelliklerine bağlı olarak ders planları ve ders materyallerini üretir. Bu evre boyunca, öğretim amaçlı kullanılan ortamlar geliştirilir ve sayısallaştırılır. Daha sonra bunlar, üretim için seçilen yazılım uygulamalarıyla bütünleştirilip senkronize edilir. (HTML editörleri, web ders yazılımları, yada diğer web yazarlığı bu uygulamaların seçimi, öğrenciler açısından kullanımı kolay olmasına olduğu kadar, geliştiricilerin teknik uzmanlık seviyesine de bağlıdır. Örneğin tanınmış bir web-ders yazılım uygulaması, geliştiriciler/öğreticiler tarafından programlamanın nispeten kolay olduğu için tercih edilebilir, ancak kullanıcı grafik arayüzü daha zayıf ve diğer uygulamalara göre daha yüksek seviyede gezinti zorluğu olabilir. Öğrenciler açısından gereken teknik uzmanlık ve teknik altyapı imkanlarının dikkatlice değerlendirilmesi yapılmalı ve üreticilerin geliştirmeye yönelik gereksinimleriyle tartılmalıdır.

Tamamıyla İnternet üzerinden yayınlanan bir uzaktan eğitim dersi geleneksel ortamların düzenlenmesini gerektirir. Ses ve görüntü kasetli uzaktan dersler, geleneksel sınıf ortamındaki öğretim yaklaşımını yansıtan iki saatlik kasetlerden oluşmuşsa, bu modeli İnternet tabanlı bir derste taklit etmek teknik açıdan oldukça güçtür ve öğrenme verimliliği açısından dezavantajlıdır. Görüntü ve ses içeriği kısaltılmalı ve temel örneklerin tanımlanmasına indirgenmelidir. Sayısallaştırılmış klipler sonuçta daha kısa olur ve görüntülenme teknolojileri kullanılarak daha kolay erişilebilir hale gelir. Bu klipler metin tanımlamalarla görsel imgeleri bütünleştirir ve diğer adreslere bağlantı içerirler. Dolayısıyla teknik imkanlar zorlanmadığı gibi, öğrenci için daha etkileşimli bir ortam oluşturulmuş olur.

Öğrencileri etkin biçimde ilgili tutmak için çeşitli etkileşim olanaklarını sunmak önemlidir. Çoklu mesajlar göndererek öğrencinin tercihi belirlenir ve öğrencinin tercih ettiği araç/içerik doğrultusunda etkileşim şekillenir (öğrenciler konferans türü ders slaydı yada ses dosyasından ziyade belli bir video klipi üzerinde yorum yapmayı yeğleyebilir) . Sınıf ortamı veya eğitim amaçlı televizyonlu uygulama modelleri, İnternet ve world wide web'in yüksek etkileşimli ortamlarına uygun değildir.

5. DEĞERLENDİRME

Değerlendirme evresi üretim esnası ve sonrası gözden geçirmeyi içerir (birebir erişim ve tümel değerlendirme). Birebir erişim değerlendirmesi üretim sürecinde devam eden dönüt almasıdır ve ders geliştirme her evresinde olmalıdır. Bu tür değerlendirmenin amacı, son biçimin uygulanmasından önce öğretimi geliştirmektir. Erişim değerlendirmesi (formative evaluation) çeşitli yollarda yapılabilir: anketler, kullanıcı odaklı

gruplar ya da görüşmeler. Tümel değerlendirme öğretimin son halinin uygulanmasından sonra ortaya çıkar. Bu tür değerlendirme öğretim düzenin tümel etkinliğini değerlendirmek için tasarlanır.

Gerek erişî değerlendirme gerekse tümel değerlendirme çeşitli ölçütlerde dönüt elde etmek için titizlikle uygulanabilir. Reeves(1993) Likert ölçeği kullanarak birkaç değerlendirme değişkenini tanımlar:

- *Gezinme*; bu kullanıcılar, kullanıcı dostu alışma ipuçlarına gereksinim duyarlar. Etkileşimli programın içeriğinde kullanıcı tarafından algılanmış hareket kabiliyetini özetler.
- *Ekran tasarımı*: Metin, ikonlar, grafikler, renk ve etkileşimli programların diğer görsel yönleriyle ilgili boyutları içeren etkileşimli programların boyutu
- *Etkileşimli programın Bilgi sunumu*: Bu bilgi uzayında yer alan bilginin anlaşılabilir bir biçimde sunulup sunulmadığıyla ilgilidir. Eğer sunulmak istenen bilgi kullanıcı tarafından anlaşılıyorsa etkileşimli bir program için iyi tasarlanmış bir kullanıcı arayüzü faydasızdır.
- *Araçların Bütünleşmesi*: Etkili bir son ürün üretmek değişik araçların birleşmesiyle olur. Bu, metin, grafik, ses, görüntü gibi çeşitli bileşenlerden bir program oluşturmak için birlikte çalışması gereken araçların kapsamını tanımlar.
- *Tümel işlevsellik*: programın algılan faydasıdır. Tümel işlevsellik, tasarımcının ulaşmak istediği özel amaçlı, kullanım açısından yargılanmalıdır.

Değerlendirmeler hem öğretimin tasarımında (etkin tasarım, öğretim tasarımı ilkelerine bağlılık hem de öğrenme hedeflerinin öğretim stratejisiyle eşleşmesi üzerine uygulanmalıdır.

Bu bağlamda öğrencilerin senkron ve asenkron iletişim deneyimleriyle ilgili dönütleri ana etmendir. Bu değerlendirmeler (erişî değerlendirmeleriyle) ders boyunca uygulanmalıdır.

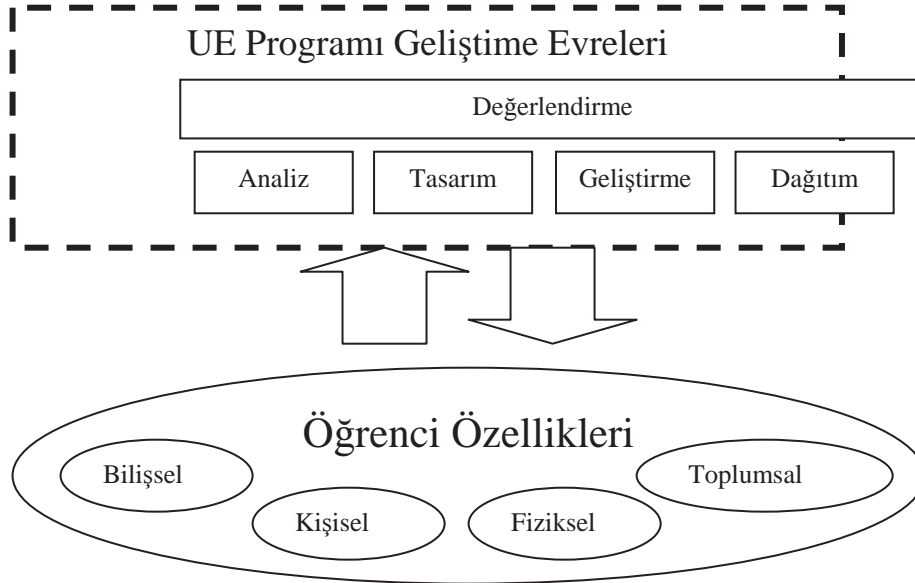
6. DAĞITIM (YAYINLAMA)

Dağıtım evresi ister sınıf tabanlı isterse laboratuvar veya bilgisayar destekli olsun öğretimin dağıtımını demektir. İnternet'ten dağıtım bağlamında öğretim dağıtımının İnternet üzerinde etkin ve yetkin bir değerlendirilmesi ima edilir. Bu evre öğrencilerin materyali anlamasını, öğrencilerin hedeflerde ustalaşmasına destek olmayı ve öğrencilerin öğretim ortamından bilgiyi çalışma ortamlarına aktarmasından emin olmayı sağlamalıdır.

Maliyetlerle ilgili ve teknik konular öğretim materyalinin dağıtım mekanizmalarını da etkiler. İnternet bir öğretim aracı olduğundan öğretim materyallerinin türü ve etkileşim stratejileri dağıtım teknik performansını ve dersle ilgisi maliyeti etkileyecektir. Eğer ders bilgisayar ağı üzerinde canlı yayın gibi iletişim teknolojilerinin kullanımı sayesinde işbirlikçi (kubaşık) öğrenmeyi besliyorsa, sunucu yetenekleri artırılmalıdır. Görüntü sunucularının, öğretmenin görüntüsünün canlı olarak aktarabilmelidir. Bu, gelişme ve üretme masraflarına ilaveten ek masraf gerektiren yüksek donanım maliyeti demektir. yüksek nitelikli İnternet üzerinden görüntü ve ses aktarımı teknik bakımdan da zorluklar ortaya çıkar. Sık sık bağlantı kesilmesi, uzun süren indirme süresi, düşük kaliteli araçlar öğretimin yürütülmesi için uygun olmadığı gibi ilgi ve dikkati de düşürür. (Nielsen, 1996) Öğrencinin materyali anlamasını zayıf ileten sayısal içerik etkileyecektir. Teknik destek ve kişisel problemler ve konularla ilgili kişiselleştirilmiş kılavuzluk başarı için gerekli öğelerdir. Bu demektir ki; konusunda önde gelen bir profesörün verdiği bir ders, kişiselleştirilmiş destek sağlayan teknik uzmanlar ve başka içerik tarafından desteklenmeye gereksinim duyar. Uzaktan eğitim dersi geliştirme ve yöneltmek için gerekli görevler, geleneksel derslere göre daha kaynak yoğundur. Bakım masrafları da proje bütçesine konulmalı ve küçümsenmemelidir.

Yayınlama evresi dahil tüm program geliştirme aşamalarında öğrenci niteliklerinin konumu şekil 2'de gösterilmiştir.

Şekil 2: UE programı geliştirme evreleri içerisinde öğrenci özelliklerinin yeri

7. TARTIŞMA VE SONUÇ:

İnternet'e dayalı Uzaktan Eğitim dersi tasarlarken, çözümlenme (analiz) aşamasında öğrenci gereksinimlerinden önce bu dersi alması düşünülen öğrenci kitlesinin karakteristik özelliklerinin belirlenmesi, öğrencilerin bu niteliklere sahip olup olmadıklarının saptanmasından sonra diğer tasarım aşamalarına geçilmesi ve yürütülmesi dersin verimli ve yararlı olması, dolayısıyla hedeflenen başarıya ulaşılmasında temel teşkil edecektir. Bu bakımdan öğretim tasarımcıların bu nitelikleri göz ardı etmemesi son derece önemlidir.

Böylece, Uzaktan Eğitim alacak olan kitlenin özelliklerine uygun ders içeriği, iletim ve değerlendirme işlemleri yapılabilir. Öğretim tasarımı sadece uzaktan öğretim ortamında değil her türlü eğitim faaliyetinde gerçekleştirilmesi gereken vazgeçilmez bir aşamadır. Ancak Uzaktan Öğretim, fiziksel etkileşimin olmadığı bir ortamda gerçekleştiği için, kişilerin öğrenme ve bilgiye erişim biçimleri farklıdır. Geleneksel yöntemde öğretmenin bu farklılıkları sınıf içerisinde gözlemlemesi ve anlık tedbirlerle gidermesi mümkünken uzaktan öğretim için bu kadar kolay olmayacaktır. Ayrıca, uzaktan öğretim programları hazırlamanın zor ve pahalı bir süreç olduğu dikkate alınır, öğrenci nitelikleriyle örtüşmeyen bir uzaktan öğretim programının bu eksikliği sonradan gidermesi oldukça zor olacak, hattâ ortamın yeniden düzenlenmesini gerektirebilecektir. Geleneksel öğretim için yapılacak öğretim tasarımının pek çok aşamasını uzaktan

öğretime uygulamak mümkün olsa da uzaktan öğretime özgü özelliklerin gerektirdiği yapılanmayı gerçekleştirmek için farklılıkların göz ardı edilmemesi gerektiği açıktır.

Uzaktan eğitimin yürütülmesi sırasında da öğrencilerin takibi de ayrı bir önem arz etmektedir, çünkü uzaktan eğitim vermeyi tasarlayan kurumlar öğrencilerin nitelikleri ve ihtiyaçlarında meydana gelebilecek değişimlerin farkına varmamaları durumunda katılımcı kitlesinin gerek ilgisinin gerekse niceliğinin azalması tehlikesiyle karşı karşıya kalması kaçınılmazdır (Burt, 1996). Uzaktan öğretim için yapılması gereken öğretim tasarımının odak noktasını ise uzaktan öğretim alması düşünülen kitlenin özelliklerinin belirlenmesi oluşturmalıdır. Tıpkı bir alışveriş merkezinin kasalar bölümünde her müşteri için ayrı bir kasa ve kasiyer olduğunu varsaydığımızda müşteri için nasıl istendik ve memnun edici bir durum ise, öğrenci niteliklerine, onların öğrenme biçimlerine hemen hemen tamamen uygun bir öğretim ortamı hazırlanması o denli memnuniyet verici ve işlevsel bir durumdur.

KAYNAKLAR:

- Burt, Gordon (1996). "Quality Provision for Students: The Implications of Social Choice Theory" *The American Journal of Distance Education*, 10, no: 1:37-49
- Gagné, R. (1985) *The Conditions of Learning and Theory of Instruction*. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Nielsen, J. (1996) (On-line) Interface design for Sun's world wide web site. <http://sun-on-net/uidesign> [April, 1999]
- Passerini K., Granger, M. (2000) A Developmental Model for Distance Learning Using the Internet. *Computers & Education*, 34 (2000) 1-15
- Reeves, T. C. (1993) Evaluating interactive multimedia. In D. M. Gayesky, *Multimedia for learning: development, application, evaluation*. Englewood Cliffs, NJ: Educational Technology.
- Reeves, T.C., & Breckett, F (1998) User Characteristics checklist. http://mime1.marc.gatech.edu/mm_tools/ucc.html [April, 1999]
- Serdiukov, P. (2001). Models of Distance Higher Education: Fully Automated or Partially Human?. *Educational Technology Review* 9(1), 15-25. [Online]. Available: <http://dl.ace.org/11555>
- Stenerson, F. J. (1998) Systems Analysis and Design for a Successful Distance Education Program Implementation. *Online Journal of Distance Learning Administration*, Vol. 1, No: 2 Summer 1998.State University of West Georgia, Distance Education Center.
- Szabo, M., & Kanuka, H. (1999) Effects of violating screen design principles of balance, unity, and focus on recall learning, study time,

and completion rates. *Journal of Educational Multimedia and Hypermedia*, 8(1), 23-42.

Thuring, M., Hanneman, J., & Heake, J. M. (1995) Hypermedia and cognition: designing for comprehension. *Communication of the ACM*, 33(8), 57-66

Wilson, E. V. (2000) Student Characteristics and Computer Mediated Communication. *Computers & Education*. 34, 67-76.

İLETİŞİM ADRESİ

Yrd. Doç. Dr. Melih KARAKUZU

Atatürk Üniversitesi,
Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi
Yabancı Diller Eğitimi Bölümü
25240 Erzurum
e-posta : karakuzu@atauni.edu.tr

Arş. Gör. Selçuk KARAMAN

Atatürk Üniversitesi,
Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü
25240 Erzurum
e-posta : skaraman@atauni.edu.tr

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SİGARA İÇME DAVRANIŞLARIYLA ÖZ-YETERLİK İNANÇLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ*

Hikmet YAZICI
Karadeniz Teknik Üniversitesi

Yaşar ÖZBAY
Karadeniz Teknik Üniversitesi

ÖZET

Bu çalışmanın temel amacı sigarayı hiç bırakmayanlarla (SHB), sigarayı bırakıp yeniden başlayanların (SYB)öz-yeterlik inançları arasındaki farklılıkları belirlemektir. Çalışma grubu 440 kişilik üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak Sigara İçme Tutum Envanterinin, Öz-yeterlik alt ölçeği kullanılmıştır. Veri analizleri F ve t testleri ile yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre SHB ile SYB'nin öz-yeterlik inançları arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Ancak sigara içme miktarı ve süresi açısından farklılıklar ortaya çıkmıştır.

Anahtar sözcükler: Üniversite öğrencileri, sigara içme, sigarayı bırakma, yeniden başlama, öz-yeterlik.